УДК 339.13(520)

С.Б. Іваницька, к.е.н., доцент,
В.В. Хурса, студент
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ ЯПОНІЇ

Незважаючи на те, що Японія є однією з найрозвиненіших країн світу їй притаманні певні характерні риси, які помітно відрізняють її від інших держав. Завдяки своєму розташуванню, історії та багатовіковим національним традиціям вона має досить специфічні особливості ринку праці, головними з яких слід зазначити: принцип довічного найму, внутрішньофірмову систему професійної підготовки та перепідготовки, а також залежність оплати праці та соціальних виплат персоналу підприємства від стажу роботи.

Останнім часом система довічного найму в Японії неухильно стискається, що обумовлено певними причинами, такими як: скорочення припливу на ринок праці молоді з неповною середньою освітою та загальне старіння робочої сили. Отже, у підприємців звузилися можливості для омолодження робочої сили оскільки велика кількість школярів тепер навчається до дванадцятого класу і майже половина випускників прагне продовжувати навчання в закладах вищої освіти. Також, у міста зменшився приплив сільської молоді, яка готова була працювати на низьку заробітну плату та мирилася з поганими умовами життя.

На сьогодні Японія являється одним із світових лідерів як за низькими показниками народжуваності так і за високими темпами старіння населення.

Нинішня чисельність жителів Японії складає 127 млн осіб, а число зайнятих громадян пенсійного віку перевищувало 8 мільйонів у 2017 році. Кількість літніх працівників збільшилася на 370 000 чоловік в порівнянні з 2016 роком, і склала 12,3% від числа всіх працюючих (65,3 млн чол.).

Брак робочих рук через старіння населення нерідко називають однією з головних проблем економіки.

З ростом тривалості життя тепер більше третини працівників на японських підприємствах складають люди у віці 45-60 років.

Зростання кількості літніх працівників відбувається в умовах скорочення основної робочої сили Японії (людей у віці від 15 до 64 років), падіння рівня народжуваності і зусиль уряду зменшити понаднормові години шляхом реформ режиму робочого часу.

Все більша кількість японських підприємств наймають потрібних їм фахівців для заповнення конкретних вакансій не довічно, а за контрактом. Підприємці прагнуть замінювати штатних робітників тимчасовими.

Також, вносяться зміни в традиційну систему заробітної плати, зменшуються надбавки за стаж роботи, особливо після досягнення певного віку, більш ширше впроваджується відрядна система оплати праці.

Підприємства активно шукають літніх працівників у прагненні подолати брак робочої сили. Старші громадяни, зі свого боку, прагнуть

залишитися на роботі навіть після виходу на пенсію.

Брак робочих рук гостро відчувається в таких галузях, як будівництво, сільське господарство, рибальський промисел, суднобудування, готельно-ресторанний бізнес та підприємства з обслуговування хворих та літніх людей.

Ще одним можливим виходом із ситуації, що склалася, вважається залучення трудових мігрантів.

Уряд Японії має намір спростити в'їзд в країну для іноземних робітників з низькою і середньою кваліфікацією.

В Японії до останнього часу було найсуворіше міграційне законодавство в світі. Але все змінюється. Японія увійшла в число країн, що зазнають гострий дефіцит робочої сили в непрестижних, пов'язаних з фізичною працею професіях, і відкрила свій ринок праці для іноземців.

За офіційними даними станом на кінець 2017 року в країні офіційно зареєстровано близько 1,3 млн іноземних робітників. В основному це сезонні робітники, зайняті на сільськогосподарських роботах.

Основний офіційний канал постачання Японії закордонної робочої сили – надання прав на працевлаштування іноземним студентам і стажерам. Молоді люди, прибульці переважно з Китаю, можуть або щодня підробляти в режимі неповної зайнятості після навчання, або, повчившись кілька місяців, укладати тимчасовий трудовий контракт. Також, іноземцям видаватимуть робочі візи на п'ять років, які не допускають переїзд родини.

Якщо в ході свого п'ятирічного перебування в Японії такий іноземний робітник успішно пройде додатковий професійний і мовний тест, він зможе залишитися в країні на десять років.

Отже, за результатами дослідження можна зазначити, що в останні роки проблема скорочення і старіння населення Японії в результаті низького рівня народжуваності, високої тривалості життя та особливостей імміграційної політики стає все більш очевидною. Ці тенденції демонструють необхідність ведення більш активної політики, спрямованої на збільшення продуктивності і ступеня залучення робочої сили. Зокрема, це стосується молодого сегмента ринку праці, оскільки в найближчому майбутньому саме молодь має стати рушійною силою економіки. З огляду на зростання дефіциту робочої сили зараз ідеальний час для того, щоб зробити крок вперед у реформуванні ринку праці Японії.